

Research

International Journal of English for Specific Purposes (JOINESP) 1(1), 29-43, 2023

Received: 25-Mar-2023 Accepted: 23-May-2023

SAKARYA UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES

Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Selçuk Önder¹ Tekin Ateş²

Doktora Öğrencisi, İstanbul Medipol Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü,
Türkiye

²M.E.B, Adapazarı Atatürk İlkokulu, Türkiye

ÖZ

Bu çalışma, Türkiye’de yabancı dil öğretimi vasıtasıyla değer eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezleri incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nin veri tabanında yer alan ilgili 19 teze ulaşılmış ve bu tezler analiz edilmiştir. Betimsel tarama yöntemi ile yürütülen bu çalışmada, doküman incelemesi ile elde edilen veriler analiz edilmiştir. Yapılan bu araştırmada, ilgili tezlerin çoğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu, 2015-2022 yılları arasında yürütüldüğü fark edilmiştir. Ayrıca yürütülen tezlerin çoğunluğunun nitel araştırma yöntemlerine başvurulmuş ve veri kaynağı olarak ders kitaplarının tercih edildiği görülmüştür. Tez konularına bakıldığında, ders kitaplarında yer verilen değerlerin incelenmesi ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Eğitimi, Değerler Eğitimi, Lisansüstü Tezler

An Overview of The Postgraduate Theses about Value Education in Foreign Language Teaching in Türkiye

ABSTRACT

In this research, it is aimed to examine the postgraduate theses about value education through foreign language teaching in Turkey. 19 theses in the database of the Council of Higher Education Thesis Center were reached and analyzed. In this study, which was carried out through the descriptive survey model, the data obtained from the document analysis were examined. According to the findings of the study, most of the relevant theses were at the master's level and were carried out between 2015 and 2022. In addition, it was concluded that the majority of the theses were conducted by applying qualitative research methods and textbooks were preferred as the data source. As for the topics of theses, analyzing the values included in textbooks was the most favored subject.

¹ Sorumlu yazar: selcukonder@hotmail.com

1. GİRİŞ

Değerler; toplumların, grupların ve bireylerin devamlılıklarını sağlayan, davranış motivasyonlarını ve bunların zaman içindeki değişimini açıklamaya yarayan en önemli kavramlardandır (Schwartz, 2012: 3). Dolayısıyla sosyal bilimlerin hemen her alanında önemli bir yere sahiptir. Değer kavramının literatürde ortak bir tanımı olmamakla birlikte, tanımlamalardan hareketle kavramın çok boyutlu olduğu açıkça görülmektedir. Türk Dil Kurumu Sözlüğüne (URL 1, 2022) bakıldığında değer tanımı, *bir şeyin önemini ifade eden soyut ölçüt; üstün nitelik, meziyet* olarak tanımlanmıştır. Bir diğer tanımda ise *bir milleti oluşturan toplumsal, kültürel, ekonomik ve bilimsel maddi manevi öğelerin tümü* şeklinde ifade edilmiştir. Değer eğitimi alanında önde gelen araştırmacılardan Rokeach’a (1973) göre değer; tutum, davranış ve hayattaki hedeflerimize yön veren ve bunların kıymet görüp görmeyeceğine dair kanaatimizi meydana çıkaran, kalıcı nitelikli inanç, düşünce ve tercihlerdir. Güngör (1993: 27) değer kavramını, bir şeyin istenilen yahut istenmeyen, iyi ya da kötü olduğu konusunda sahip olduğumuz yargı ve inançlar olarak tanımlamıştır.

Değer kavramı sonsuz düşünce ve davranış kalıplarını kapsayan geniş bir içeriğe sahip olduğu için ortak tek bir tanımının olmaması gayet doğaldır. Bununla birlikte literatürde değerleri kavramayı kolaylaştıracak sınıflamaları görmek mümkündür (Keskin, 2016: 1490). Bu sınıflamalardan öne çıkan üç tanesi Rokeach, Schwartz ve Spranger’in değer sınıflamaları şeklinde sıralanabilir. Rokeach (1973), değerleri iki kategoride değerlendirmiş ve bunları *amaç* ve *araç* değerler olarak ifade etmiştir. Amaç değerler insanın hayatta yaşama amacına ve hedeflerine işaret etmektedir. Barış, eşitlik, özgürlük, mutluluk, güvenlik, dostluk, kendine saygı gibi değerler amaç değer olarak ifade edilmiştir. Araç değerler ise amaç değerlere ulaşmak için sahip olunması gereken kişilik özellikleri ve davranış biçimlerini içermektedir. *Cesaret, yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk sahibi olma, sevecenlik, nazik olma* gibi değerler, araç değer olarak görülmüştür. Schwartz’ın ortaya çıkardığı değer sınıflamasında 10 temel değer altında diğer değerler gruplanmıştır. Bu temel değerler ise *güç, başarı, hazcılık, uyarılma (stimulation), özyönelim, evrenselcilik, yardımseverlik, geleneksellik, uyumluluk ve güvenliliktir* (Bardi ve Schwartz, 2003: 34; Schwartz, 2012: 5-7). Spranger ise değerleri altı temel grupta toplamıştır. Bu temel değerler ise; *bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini* değerler olarak gruplandırılmıştır (Akbaş, 2004:56).

Bir toplumu ayakta tutan temel yapıtaşını niteliğinde olan değerlerin aile, okul ve çevre ortamlarında aktarıldığı ve edinildiği söylenebilir (Aydın ve Gürler, 2014). Aile değerlerle ilk tanıştığımız kurumdur. Bununla birlikte ebeveynler ahlak ve değer yargılarını çocuklara ilk öğreten eğitici pozisyonundadır. Aile çocuğun ilk sosyal çevresidir ve ebeveynler ve çocuklar arasında oluşan duygusal bağlılık, değerleri ve ahlaki yargıları öğrenmeleri ve içselleştirmeleri üzerinde çok önemli bir etki oluşturur. Dolayısıyla değerleri öğrenmenin ilk ve en önemli ayağının aile olduğu açıktır. Günümüzde ise özellikle çocukluk ve gençlik döneminde ortaya çıkan şiddet, zorbalık, saldırganlık, otoriteye karşı durma gibi eğilimlerin artması; alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıkların olağanlaşması, aile yapısındaki bozulmalar gibi birçok etken okullarda değer eğitimi zorunluluk haline getirmektedir (Lickona, 1991: 3-21). Okullar, akademik başarının yanı sıra toplumla uyumlu davranış kalıplarını planlı bir şekilde bireylere aktaran kurumlardır. Bu bağlamda sağlıklı ve dengeli kişilik gelişimine yardımcı olmak, evrensel, milli ve kültürel değerleri kazandırmak ve bu kazanımları davranış normuna dönüştürmek için sosyal ortam sağlamak, bireyleri hayata hazırlamak, topluma faydalı bireyler yetiştirmek gibi birçok hedef okulların temel amaçlarından (Nalçacı, 2019: 198-199). Bu bağlamda eğitimciler, gerek müfredatlara değer

Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi...
eğitiminin entegre edilmesi gerekse değer eğitimine ilişkin yeni yöntem, teknik ve yaklaşımlardan faydalanma konusunda her geçen gün daha ilgili hale gelmektedir (Önder, 2018:18-30).

Bireyler doğduklarından itibaren içinde bulunduğu toplumun değerlerini ve kültürünü sosyalleşme ve kültürlenme yoluyla edinmektedir. Bir grubun kültürünü ve değerlerini öğretmede, dil hem bir göstergedir hem de aktarım aracıdır (Seefeldt, Castle ve Falconer, 2015: 177). Dolayısıyla okullarda hem anadilde hem de yabancı dilde yapılan eğitimin; değer aktarımı ve edinimi sürecinde önemli bir rolü vardır. Yabancı dilde eğitim, gerek evrensel ve milli değerlerin aktarımını gerekse diğer toplumların yerel değerlerini aktarmayı olanaklı hale getirmektedir. Aynı zamanda farklı kültürel öğeleri tanıtma fırsatı barındırmaktadır (Byram, 1988:15). 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (M.E.B.) tarafından yayınlanan müfredat programları incelendiğinde diğer derslerde olduğu gibi yabancı dil derslerinde de değer öğretimine dair kazanımlar dikkat çekmektedir (MEB, 2018). Yapılan bu çalışma Türkiye’de yabancı dil öğretiminde değer eğitimi konusu üzerine lisansüstü düzeyde yapılan tez çalışmalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda konu ile ilgili oluşturulan tezlerin:

- lisansüstü düzeyine,
- yıllara,
- hazırlandığı üniversiteye,
- hazırlandığı anabilim dalına,
- danışman unvanına,
- yabancı dil türüne,
- araştırma konusuna,
- veri toplama yöntemine,
- kullanılan veri toplama tekniğine,
- kullanılan analiz yöntemine göre dağılımı nasıldır? sorularına yanıt aranacaktır.

Spesifik olarak yabancı dil öğretiminde değer eğitimi konu alan tezleri inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışmanın bu anlamda özgün bir çalışma olduğu ve bundan sonra ilgili konuda yürütülecek tezlere bazı açılardan yön gösterici olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, betimsel tarama modeli kullanılarak oluşturulmuş ve çalışmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 187).

2.2. Örneklem

Araştırma konusuyla ilişkili olabilecek tezlerin tespit edilmesi amacıyla ilk olarak, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Ulusal Tez Merkezi internet sayfasında araştırma konusuyla ilişkili çeşitli anahtar kelimeler (“*yabancı dil eğitimi*”, “*yabancı dil öğretimi*” “*İngilizce dersi*” “*değerler eğitimi*”, “*değer eğitimi*” ve “*karakter eğitimi*”) girilerek taramalar yapılmıştır. Bu çalışmada doğrudan yabancı dil eğitiminde değer öğretimini konu alan tezlerin araştırmaya dâhil edilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, her ne kadar değerler, kültürün bir alt ögesi olsa da, *kültürlerarası yabancı dil öğretimi*, *kültürlerarası iletişim ve yabancı dil öğretimi*, *çok kültürlülük ve yabancı dil öğretimi* gibi yabancı dil öğretiminde kültürel öğeler ve kültür aktarımı konularına yönelik tezler kapsam dışı bırakılmıştır. Bunun sonucunda, spesifik olarak araştırma konusunu irdeleyen 19 tez araştırmaya dâhil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Betimsel analiz yoluyla inceleme yapılan araştırmada, PDF formatında bütün olarak indirilen tezler, araştırmanın sorularına cevap verecek şekilde tasarlanan tez inceleme formu yardımıyla analiz edilmiştir. Oluşturulan form ile birlikte tezler; lisansüstü düzeyine, yıllara, hazırlandığı üniversiteye, hazırlandığı anabilim dalına, danışman unvanına, yabancı dil türüne, araştırma konularına, veri toplama yöntemlerine, veri toplama ve analiz tekniklerine göre kategorilere ayrılmıştır. Oluşturulan tematik çerçeveye göre işlenen veriler neticesinde bulgular, grafikler oluşturularak sunulmuş ve birbiriyle ilişkilendirilerek analiz edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, bu bölümde grafikler halinde betimlenerek aktarılmıştır.

3.1. İncelenen Tezlerin Lisansüstü Düzeylerine Göre Dağılımı

Grafik 1’de araştırmaya konu olan tezlerin lisansüstü düzeyine göre dağılımı gösterilmiştir.

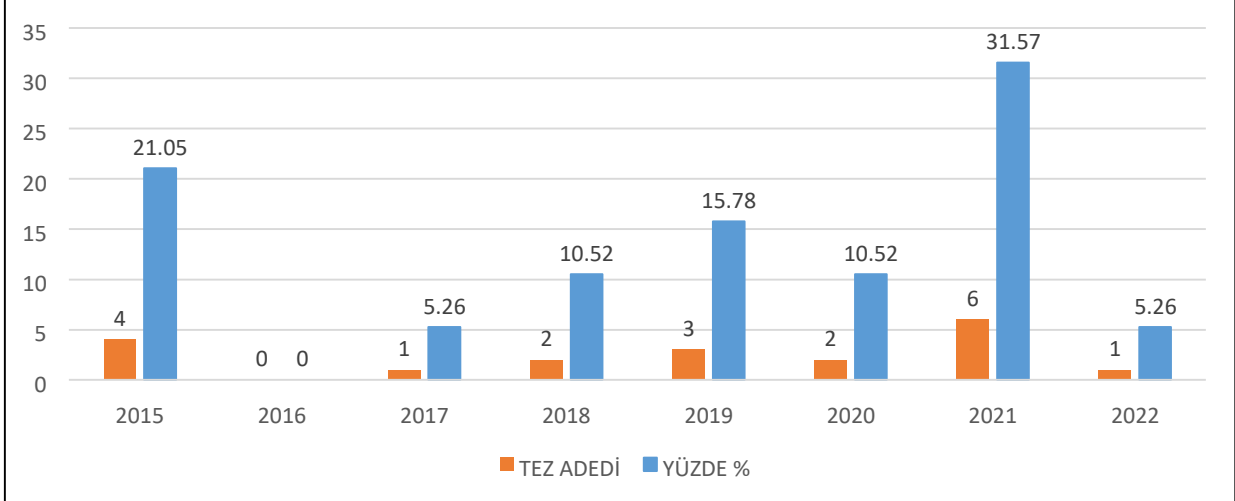
Grafik 1: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Lisans Düzeyine Göre Dağılımları

Grafik 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya konu olan tezlerin 17’sinin yüksek lisans düzeyinde 2’sinin doktora seviyesinde olduğu görülmektedir. Doktora seviyesinde çok az sayıda tez olması dikkat çekici bulunmuştur.

3.2. İncelenen Tezlerin Yapıldığı Yıllara Göre Dağılımı

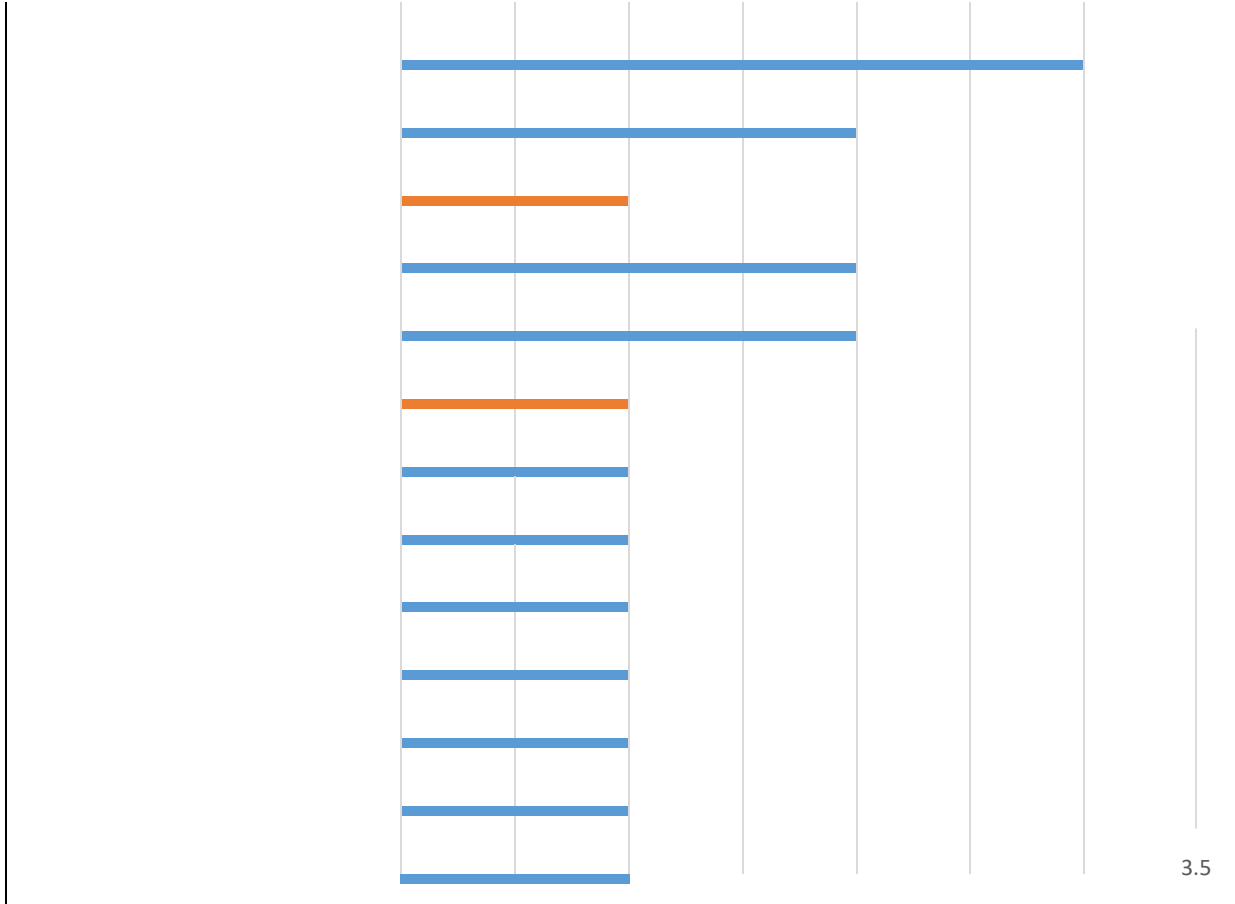
Grafik 2’de araştırmaya konu olan tezlerin yıllara göre dağılımı gösterilmiştir.

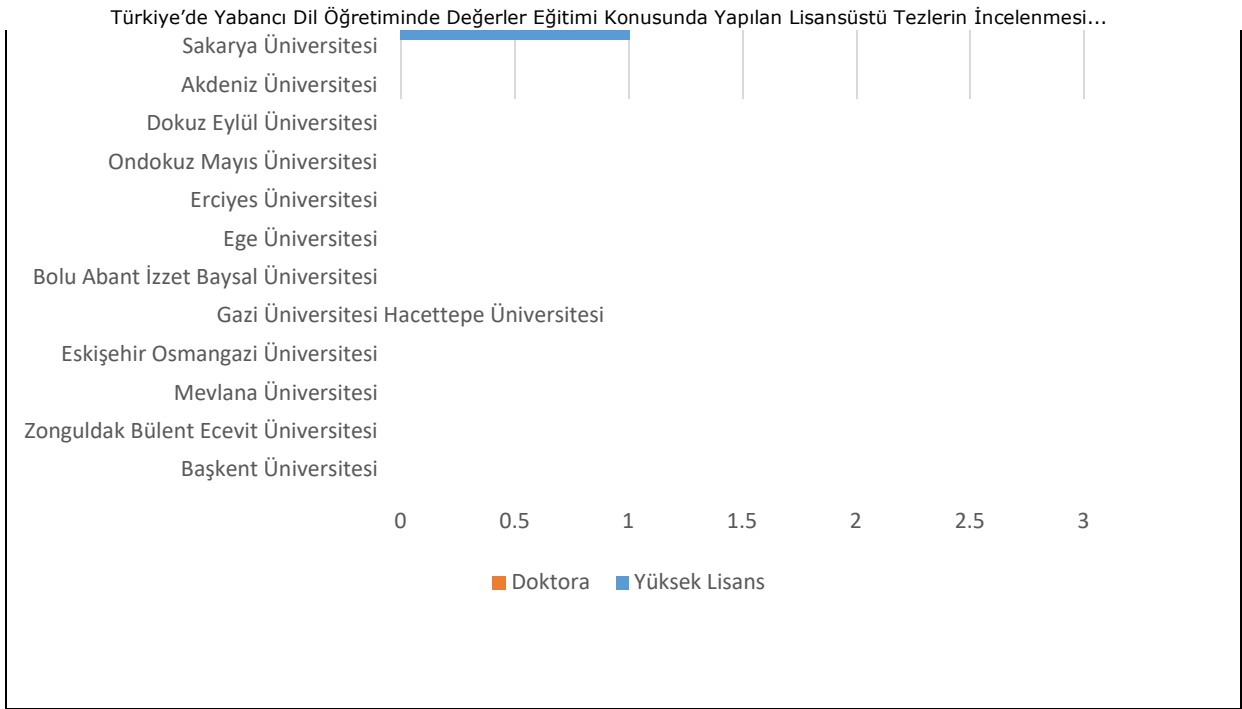
Grafik 2: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımları

Yabancı dil öğretiminde değer eğitimi konusunu içeren tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, yayınlanan tezlerin 2015-2022 yılları arasında tamamlandığı görülmüştür. 2021 yılında 6 tez yazılmış ve en çok bu yılda ilgili konuda tez üretilmiştir. 2016 yılında ise bu çalışmanın konusunu içeren hiçbir teze rastlanmadığı fark edilmiştir.

3.3. İncelenen Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Grafik 3’te araştırmaya konu olan tezlerin hazırlandığı üniversitelere göre dağılımı gösterilmiştir.

Grafik 3: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Hazırlandığı Üniversitelere Göre Dağılımları

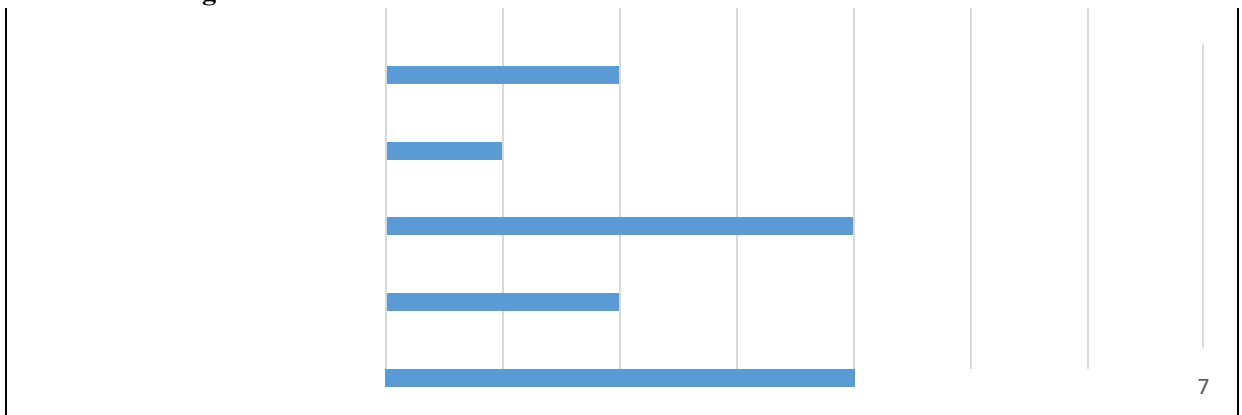

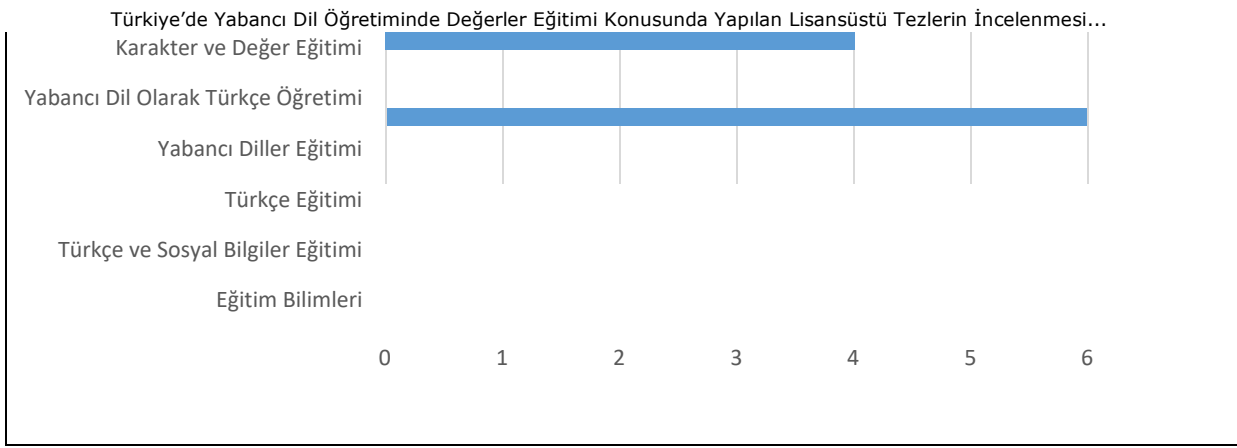
İncelenen tezlerin hazırlandığı üniversitelere bakıldığında toplam 13 üniversite tespit edilmiştir. Tezlerin hazırlanan üniversitelere göre dağılım frekansının yüksekten düşüğe göre sırasıyla Sakarya Üniversitesi (3), Akdeniz Üniversitesi (2), Dokuz Eylül Üniversitesi (2), Ondokuz Mayıs Üniversitesi (2), Erciyes Üniversitesi (2), Ege Üniversitesi (1), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (1), Gazi Üniversitesi (1), Hacettepe Üniversitesi (1), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (1), Mevlana Üniversitesi (1), Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi (1) ve Başkent Üniversitesi (1) şeklinde olduğu görülmüştür.

3.4. İncelenen Tezlerin Hazırlandığı Anabilim Dalına Göre Dağılımı

Yapılan bu araştırma kapsamında incelenen tezlerin hazırlandığı anabilim dallarına göre dağılımı Grafik 4’te gösterilmiştir.

Grafik 4: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Hazırlandığı Anabilim Dalına Göre Dağılımları

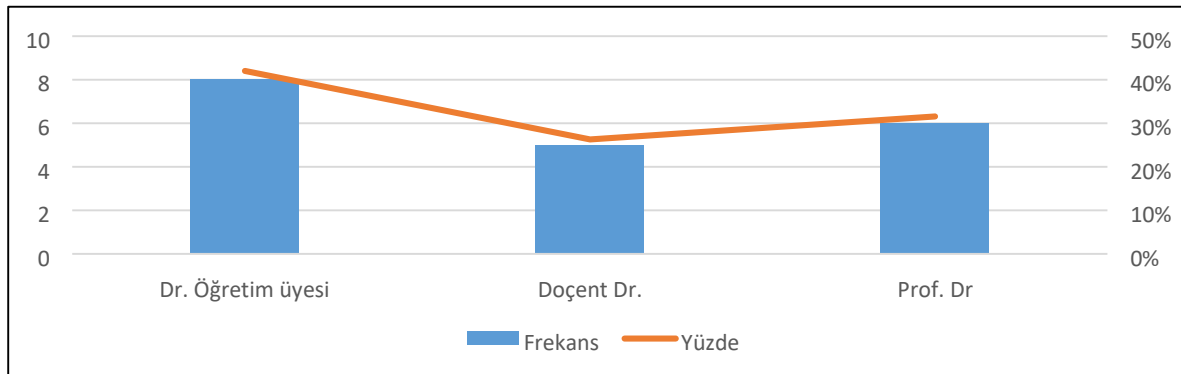

Grafik 4’te görüldüğü üzere araştırmada incelenen tezler 6 Anabilim Dalında hazırlanmıştır. Anabilim Dallarındaki dağılım sıklığına bakıldığında en çok Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (6) göze çarpmaktadır. Daha sonra Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı (4), Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı (4), Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (2), Karakter ve Değer Eğitimi Anabilim Dalı (2) ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı (1) sıralamasıyla dağılımın gerçekleştiği görülmektedir.

3.5. İncelenen Tezleri Üstlenen Danışmanların Akademik Unvanlarına Göre Dağılımı

Araştırmaya konu olan tezlerin yürütülmesinde görev alan danışmanların akademik unvanlarına göre dağılımları Grafik 5’te gösterilmiştir.

Grafik 5: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Yürütülmesinde Görevli Danışmanların Akademik Unvanlarına Göre Dağılımı

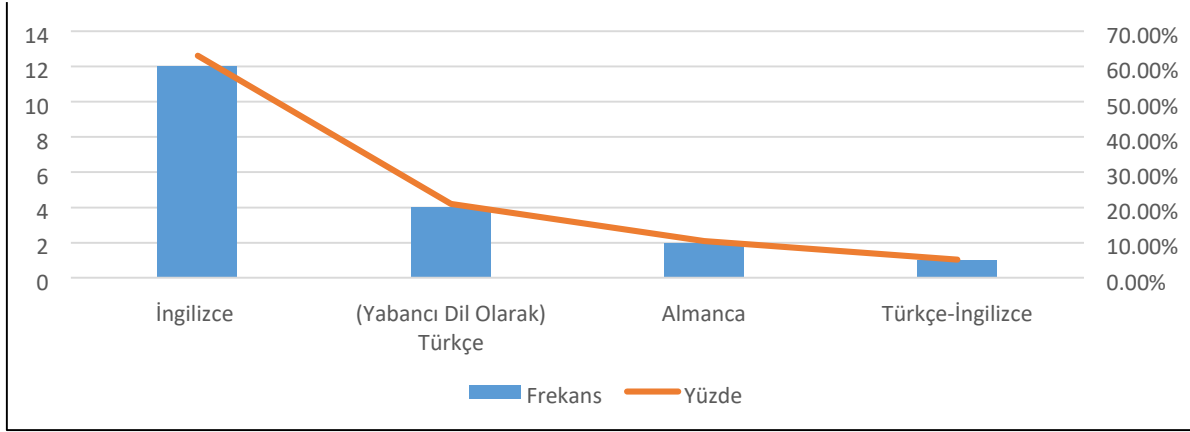

Yapılan bu araştırmada incelenen tezleri yürüten danışmanların akademik unvanları bakımında dağılımları, frekanslarına göre Dr. Öğretim Üyesi (8), Prof. Dr. (6) ve Doç. Dr. (5) şeklinde sıralanmıştır. En fazla ile Dr. Öğretim Üyesi (%42) unvanına sahip akademisyenlerin tez danışmanlığında görev aldığı; en az tez danışmanlığını Doçent (%26.31) unvanına sahip akademisyenlerin yürüttüğü görülmüştür.

3.6. İncelenen Tezlere Konu Olan Yabancı Dillere Göre Dağılımlar

Grafik 6’da incelenen tezlerde hangi yabancı dilin konu edildiğine dair dağılım verilmiştir.

Grafik 6: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Yabancı Dillere Göre Dağılımı

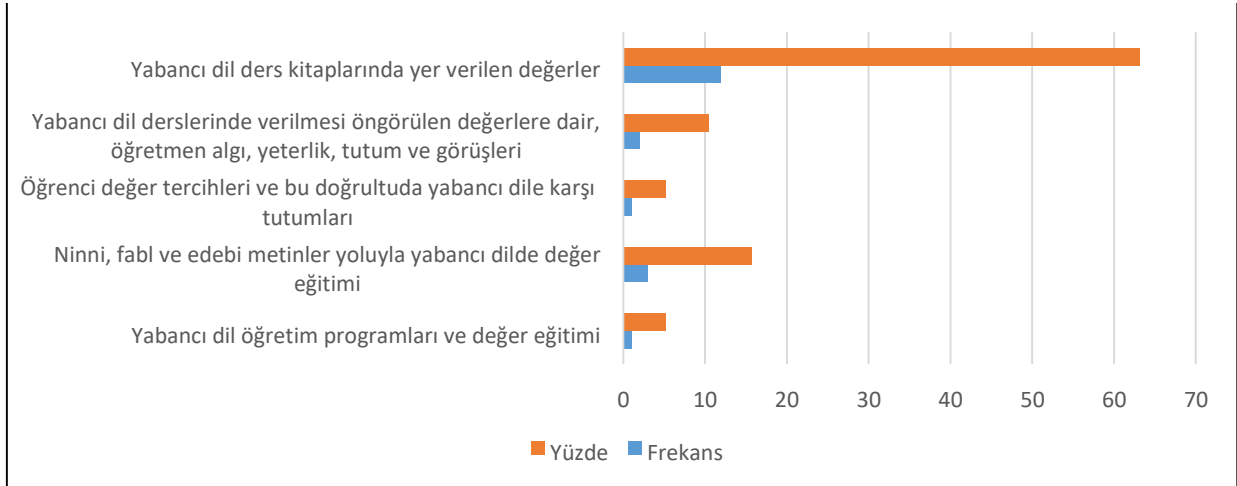

İncelenen çalışmalarda, %63,15 oranı ile en fazla yabancı dil olarak İngilizce öğretiminde değer eğitimi için araştırmanın olduğu gözlemlenmiştir. Daha sonra Türkçenin (%21,05) ve Almancanın (%10,52) sıralandığı görülmüştür. Son olarak Türkçe ve İngilizcenin karşılaştırmalı olarak (%5,26) araştırıldığı bir adet tez görülmüştür. İncelenen tezlerin frekans dağılımına bakıldığında, yabancı dil olarak İngilizce (12), yabancı dil olarak Türkçe (4), yabancı dil olarak Almanca (2), yabancı dil olarak Türkçe- İngilizce (1) şeklinde sıralamanın olduğu görülmüştür. Başka bir ifade ile, incelenen tezlerde en fazla yabancı dil olarak İngilizce öğretiminde değer eğitimi için çalışmayla karşılaşılmıştır.

3.7. İncelenen Tezlerin Araştırma Konularına Göre Dağılımları

İncelenen tezlerin konularına göre dağılımları Grafik 7’de gösterilmiştir.

Grafik 7: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Konu Türlerine Göre Dağılımı

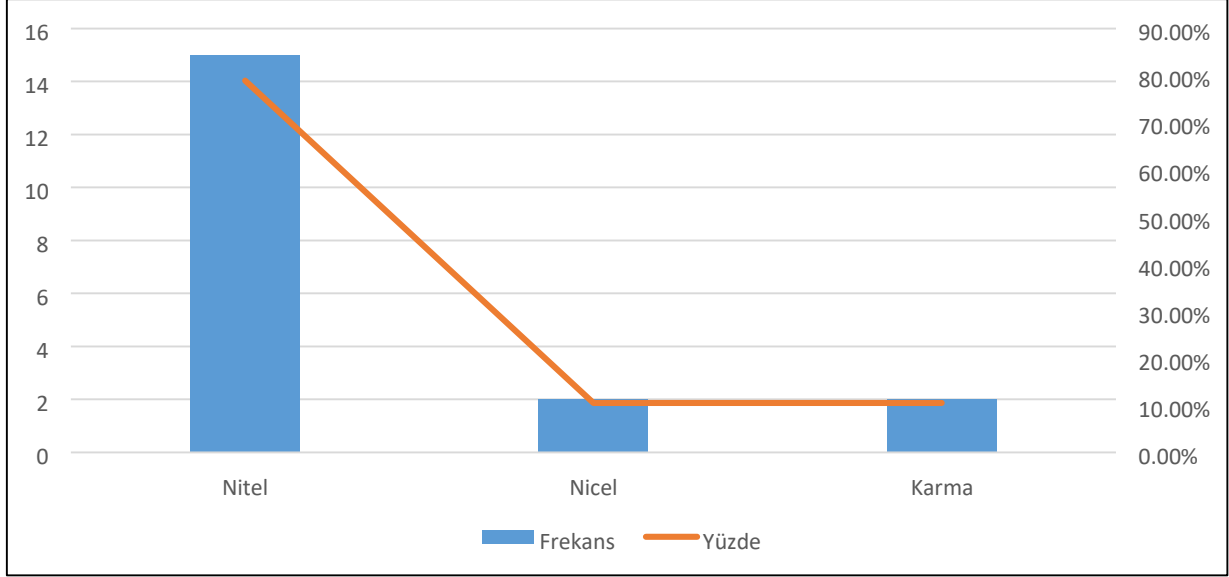

Grafik 7’de incelenen tezlerin 5 konu etrafında toplandığı görülmektedir. Yabancı dil derslerinde okutulan ders kitaplarında yer verilen değerlerin incelenmesini (12) konu edinen tezler, %63,15 gibi bir oranla en çok tercih edilen tez konusu olmuştur. Ninni, Fabl ve diğer edebi metinler yoluyla yabancı dilde değer eğitimi (3) konu alan tezlerin yüzdeleri oranı %15,78 olmuştur. Yabancı dil derslerinde verilmesi öngörülen değerlere dair öğretmen algı, yeterlik tutum ve görüşleri (2), tercih edilen konular arasında %10,52 yüzdeleri oranıyla üçüncü sırada yer almıştır. Öğrenci değer tercihleri ve bu doğrultuda yabancı dile karşı tutum (1), yabancı dil öğretim programları ve değer eğitimi (1) konularının yüzdeleri oranı ise %5,26’dır.

3.8. İncelenen Tezlerin Veri Toplama Yöntemlerine Göre Dağılımları

Grafik 8’de, incelenen tezlerin araştırma yöntemine dair dağılımları gösterilmiştir.

Grafik 8: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

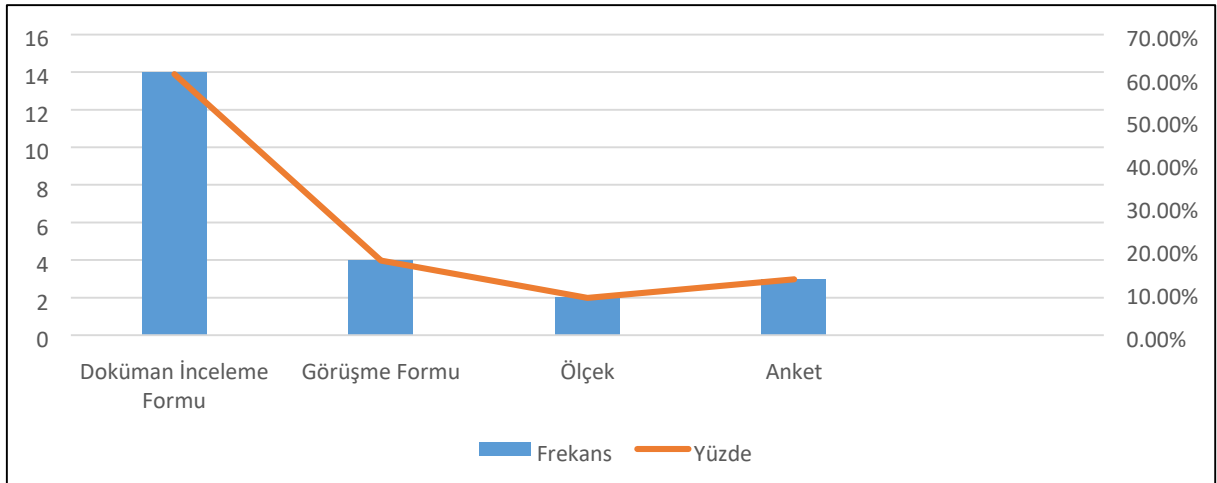

Yapılan bu araştırmada incelenen tezlere bakıldığında en çok nitel araştırma yöntemlerinin (15) tercih edildiği görülmüştür. Nicel (2) ve karma (2) araştırma yöntemleri ise çok daha az tercih edilmiştir.

3.9. İncelenen Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Tekniklerinin Dağılımları

Bu araştırma kapsamında incelenen tezlerin veri toplama teknikleri aşağıdaki grafikte sunulmuştur.

Grafik 9: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Veri Toplama Tekniklerine Göre Dağılımı

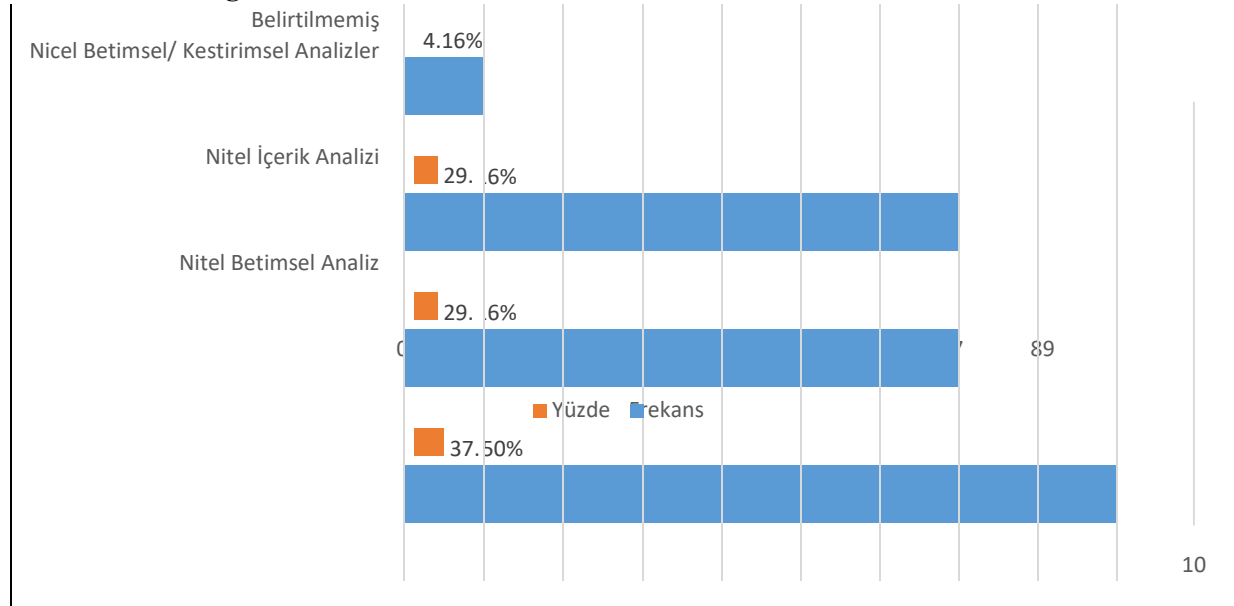
Araştırma kapsamında incelenen tezlerin veri toplama tekniklerine bakıldığında doküman inceleme formu (14), görüşme formu (4), anket (3) ve ölçek (2) kullanılarak verilerin toplandığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi... Araştırmaların birçoğunda doküman inceleme formunun kullanıldığı görülmektedir. Karma yöntem kullanılan 2 araştırmada, iki ve ikiden fazla veri toplama tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi ile yürütülen bir tezde ise yine iki veri toplama tekniği kullanılmıştır.

3.10. İncelenen Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Tekniklerinin Dağılımları

Grafik 10’da, yapılan bu araştırmada incelenen tezlerde kullanılan veri analiz tekniklerinin dağılımları gösterilmiştir.

Grafik 10: Yabancı Dil Öğretiminde Değer Eğitimi Konu Alan Tezlerin Veri Analiz Tekniklerinin Dağılımı

Grafik 10’da görüldüğü üzere nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz (9) ve içerik analizi (7) en çok kullanılan analiz yöntemleri arasındadır. Nicel araştırma yöntemi kullanılan çalışmalarda betimsel /kestirimsel analiz yöntemleri (7) (anova, regresyon, korelasyon, T-testi-normallik testleri vb.) tercih edilmiştir. İncelenen tezlerden birinde hangi analiz tekniği kullanıldığı belirtilmemiştir. İnceleme yapılan tezlerde, hangi veri analiz tekniği kullanıldığı yazıldıysa öyle kabul edilip yukardaki grafiğe işlenmiştir. Fakat bu konuda bazı tezlerde anlam karmaşası yaşandığı; analiz tekniği ile verilen isimlendirmenin tutarlı olmadığı düşünülmektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan bu araştırmada, Türkiye’de yabancı dil öğretiminde değer eğitimi konu alan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın araştırma sorularına cevap verecek nitelikte olan 19 tez tespit edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular neticesinde araştırma konusuyla ilişkili doktora düzeyinde sadece 2 teze ulaşılmış, yüksek lisans düzeyinde ise 17 tez tespit edilmiştir. Daha önce değer eğitimi konusunda yazılan lisansüstü tezlerin incelenmesine yönelik yapılan bazı çalışmalarda da (Baş ve Beyhan 2012; Fidan ve Öner, 2018) doktora tezlerinin çok daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de değerler eğitimi uygulamalarının 2000’li yıllardan itibaren kendini göstermeye başladığı söylenebilir (Cihan, 2014: 433). Bununla birlikte yabancı dil öğretiminde değerler eğitiminin daha spesifik bir alan oluşu da, yapılan bu araştırmanın konusu üzerine lisansüstü düzeydeki tezlerin az oluşunu açıklayan bir kriter olabilir. Fakat her ne kadar spesifik ve yeni bir konu olsa da, yapılan çalışmaların yeterli olmadığı, özellikle doktora düzeyinde araştırmanın daha fazla teşvik

Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi... edilmesi gerektiği düşünülmektedir. İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında kısmen dengeli bir dağılımdan söz etmek mümkündür. Yapılan bu araştırmanın konusuyla ilgili ilk tezin 2015 yılında hazırlandığı görülmüştür. 2021 yılında ilgili konuda en fazla tezin üretilmesi, son yıllarda daha fazla tercih edilmeye başlanan bir konu olduğuna dair bir gösterge olabilir. Değer eğitimi üzerine yazılan tezlerle ilgili yürütülen başka bir çalışmada (Kapkın, Çalışkan ve Sağlam, 2018: 189), 2012 yılından sonra araştırmaların daha hızlı bir ivme yakaladığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.

Yapılan bu çalışmanın diğer bir bulgusu ise araştırmanın konusu ile ilgili üretilen tezlerin yürütüldüğü üniversitelerle ilgilidir. Toplam 13 üniversitede ilgili konuya dair tez çalışması yürütülmüştür ve en çok Sakarya Üniversitesinde (3) ilgili konuda tez yazıldığı görülmüştür. Ülkemizde birçok üniversitede yabancı diller eğitimi programı olmasına karşın konu ile ilgili az denecek sayıda tez üretilmesinin bir sebebi de karakter ve değer eğitimi programlarının çok az sayıda olması ile ilişkilendirilebilir. Örneğin konu ile ilgili en fazla tez üretilen üniversitenin Sakarya Üniversitesi olmasının bir sebebi de değerler eğitimi yüksek lisans programının var oluşundan kaynaklı olabilir. Aynı şekilde karakter ve değer eğitimi yüksek lisans programı bulunan Erciyes Üniversitesinde de konu ile ilgili 2 tez üretildiği görülmüştür. Üniversitelerimizde karakter ve değer eğitimine dair doktora programları oluştuğunda, ilgili konuda doktora düzeyinde çalışmaların yapılmasının daha muhtemel olması beklenmektedir.

İncelenen tezlerin anabilim dallarına göre dağılımında ilk sırayı eğitim bilimleri anabilim dalı (6) almıştır. Diğer anabilim dalları ise Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı (4), Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı (4), Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı (2), Karakter ve Değer Eğitimi Anabilim Dalı (2) ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı (1) şeklinde sıralanmıştır. Değer eğitime dair çalışmaların farklı anabilim dalları altında incelendiği sonucu çıkmakla birlikte; karakter ve değer eğitimi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi gibi görece diğer anabilim dallarına göre yeni sayılan anabilim dalları altında da çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

İncelenen tezlerde danışman olarak en çok Dr. Öğretim Üyelerinin (8) görev aldığı tespit edilmiştir. Prof. Dr. (6) ve Doç. Dr. (5) unvanlarına haiz öğretim üyeleri ise ilgili konuda yürütülen tezlerde daha az danışmanlık görevi üstlenmişlerdir. Elde edilen diğer bir bulgu ise araştırma konularının hangi hedef dilde değer öğretimini içerdiğine ilişkindir. Sırasıyla İngilizce (12), Türkçe (4), Almanca (2) şeklinde yabancı dil eğitiminde incelenen diller olmuştur. Yapılan 1 çalışma ise Türkçe ve İngilizceye yabancı dil olarak karşılaştırılmalı bakılmıştır. Türkiye’de en fazla yabancı dil olarak İngilizce eğitiminin verilmesi, bu dilin ilk sırayı almasındaki en büyük etken gibi görünmektedir. Diğer taraftan Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinin her geçen gün daha çok ilgi duyulan bir konu haline gelmekte olduğu çıkarımı, yapılan çalışmada en çok çalışılan ikinci yabancı dil olması hasebiyle yapılabilir.

İncelenen tezlerin araştırma konularına bakıldığında, Yabancı dil derslerinde okutulan ders kitaplarında yer verilen değerlerin incelenmesi (12) ve Ninni, Fabl ve diğer edebi metinler yoluyla yabancı dilde değer eğitimi (3) en çok tercih edilen konular olmuşlardır. Konularda yığılmanın özellikle ders kitaplarının incelenmesi yönünde olması dikkat çekici bulunmuştur. Ders kitaplarının kolay erişilebilir olması, analiz edilmesinin kısmen daha kolay oluşu, okullarda değer kazandırmada ana materyallerden oluşu bu durumu açıklayan etkenler arasında gösterilebilir. Diğer konular; yabancı dil derslerinde verilmesi öngörülen değerlere dair öğretmen görüşleri (2), öğrenci değer tercihleri ve bu doğrultuda yabancı dile karşı tutum (1), yabancı dil öğretim programları ve değer eğitimi (1) başlıkları altında toplanmıştır. Ders kitapları değer kazandırma sürecinde önemli materyallerdendir. Bununla birlikte ilgili konuda, öğretmen, öğrenci, aile, akran grupları ve çevre gibi farklı alanlara yönelik, daha çok çalışmanın yapılması elzem görünmektedir.

İncelenen tezlerde en çok nitel araştırma yöntemleri (15) tercih edilmiş; nicel ve karma metotlar çok daha az kullanılmıştır. Bu durumun seçilen konularla da ilişkili olduğu çıkarımı yapılabilir. Zira ders kitabı ve edebi metinlerle ilgili doküman incelemeleri nitel betimsel analizlere yahut içerik analizlerine tabi tutulmuştur. Aynı şekilde veri toplama aracı olarak en çok doküman inceleme formları (14) tercih

Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi... edilmiştir. Konu çeşitliliği arttıkça bu durumun değişmesinin muhtemel olduğu düşünülmektedir. Veri analiz tekniklerinde ise yine nitel betimsel analizler ve nitel içerik analizleri ön plana çıkmıştır. Tezler incelenirken, bazı tezlerde araştırma yönteminin ifade edilmesinde karmaşa yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Zira bazı tezlerde yöntem ve analiz teknikleri farklı isimlendirmelerle ifade edilmiştir. Nitel araştırmada yaşanan bazı sorunların bu incelenen bazı tezlerde de fark edilmesi, bilimsel çalışmalarda yöntemle ilişkin daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini düşündürmüştür. Bu durum daha önce Coşkun’un (2022:181-182) nitel yöntemlerle yazılmış bazı çalışmalar üzerine yazdığı makalesinde de dile getirilmiştir.

Sonuç olarak yapılan bu çalışmada yabancı dil öğretiminde değer eğitimiye yönelik lisansüstü tezler incelenmiştir. İlgili konuda çok fazla lisansüstü düzeyde çalışmanın olmadığı, olan çalışmaların ders kitabı ve metin inceleme üzerine yoğunlaştığı, nitel araştırma yöntem, teknik ve analizlerine sıklıkla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Daha farklı konu alanlarında, farklı yöntem ve metotlar kullanılarak yapılacak çalışmaların hem alana hem de ülkemizdeki değer eğitimi uygulamalarına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Beyanlar

5.1. Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

5.2. Katkılar

Bu çalışmada yazarlar eşit miktarda katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

KAYNAKÇA

Akbaş, A. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2014). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Bardi, A. ve Schwartz, S. H. (2003). Values and Behavior: strength and structure of relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1-44.

Baş,G ve Beyhan, Ö. (2012). Türkiye’de değerler eğitimi konusunda yapılmış lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 10(24), 55-74.

- Byram, M. (1988). Foreign language education and cultural studies. *Language, culture and curriculum*, 1(1), 15-31.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9 (2).
- Coşkun, R. (2022). Nitel Araştırmalarda Sorunlar: Seçilmiş Makalelerin Eleştirel Bir İncelemesi ve Bazı Öneriler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 165-189.
- Fidan N. K. & Öner, Ö. (2018). Değerler eğitimine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4(1), 1-17.
- Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar: Ahlak Psikolojisi, Ahlaki Değerler ve Ahlaki Gelişme*. Amsterdam: Ötüken Yayıncılık.
- Kapkın, B. , Çalışkan, Z. & Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16 (35) , 183-207. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/37646/351533>
- Keskin, Y. (2016). Değer Sınıflaması Üzerine Aksiyonel Bir Deneme. *Electronic Turkish Studies*, 11(3).
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). 2018. Öğretim Programları. 11 Kasım 2022 tarihinde [http://mufredat.meb.gov.tr/ Programlar.aspx](http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx) adresinden erişildi.
- Nalçacı, A. (2019). Değer Eğitiminde Aile, Çevre ve Okul. İçinde S.Z. Genç, A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi: Farklı Bakışlar Örnek Etkinlikler* (s.189-206). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Önder, S. (2018). *Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Medyada Yansıttıkları Değerler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2 (1), 1-20.
- Seefeldt, C., Castle, S. ve Falconer, R.C. (2015). *Okul Öncesi / İlkokul Çocukları İçin*

Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminde Değerler Eğitimi Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi...
Sosyal Bilgiler Eğitimi (Çev. Ed. S. Coşkun Keskin). Ankara: Nobel Akademik
Yayıncılık.

URL 1, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=327> adresinden 29.10.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 8. Baskı.
Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İNCELENEN TEZLER (Kronolojik Sıraya Göre)

Aksoy, H. (2015). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hazırlanan kitap setlerinde yer alan değerler üzerine bir inceleme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Altundal, B. (2015). *İlkokul 4. sınıf İngilizce ders kitaplarının Türk kültürüne ait değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Biber, S. (2015). *Werteerziehung in den daf lehrbüchern der mittelstufe in der türkei*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Kaliyeva, A. (2015). *Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarında Değerler Eğitimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Başaranol, V. (2017). *Ortaöğretim İngilizce ders kitaplarının temel değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Baydır, E. (2018). İngilizce öğretmenlerinin 2017 taslak İngilizce öğretim programında yer alan değerler eğitimi ve uygulamalarına yönelik görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Bal, O. (2018). *9, 10, 11, 12. sınıf İngilizce dersi öğrenci kitapları, öğrenci çalışma kitapları ve öğretmen kitaplarında yer alan değerler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Aslan, H. İ. (2019). *Ortaokul İngilizce ders kitaplarındaki değerler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Erçelik, H. (2019). *Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğreniyorum setinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Selçuk, D. (2019). *Ortaöğretim kurumlarında okutulmakta olan Almanca ders kitaplarında kültürel ve evrensel değerler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Afacan, K. (2020). *Ortaöğretim öğrencilerinin değer tercihleri ile İngilizce dersine yönelik tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aydin, A.Z. (2020). *Ortaokul İngilizce ders kitaplarında evrensel değerlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Budak, B. (2021). *İngilizce öğretmenlerinin karakter ve değerler eğitimine yönelik görüşleri ve sınıf içi uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Dimici, K. (2021). *Çokkültürlü eğitim uygulamalarıyla desteklenen yabancı dil öğretim programının öğrencilerin farklılıklara saygı, eleştirel düşünme becerisi ve demokrasi anlayışları üzerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güzel Öncel, Ş. (2021). *Türkçenin yabancı çocuklara öğretiminde fabl kullanımının değerler eğitimine etkisi üzerine bir inceleme–La Fontaine Fablları örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyuva, D. (2021). *6. sınıf İngilizce ders kitaplarında yer alan metinlerin değerler açısından incelenmesi ve değer eğitimi uygulamaları hakkında İngilizce öğretmenlerinin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Sarı, H. (2021). *Yabancılara Türkçe öğretiminde Türk ninnilerinin değerler aktarımında kullanımı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Şahin, M. (2021). *Investigating the integration of the key values into English language textbooks used in public primary and middle schools in Turkey*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

Ata, M. (2022). *The effects of a value-based pedagogy for pre-service English teachers through literary texts*. Yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.